

Acta Beregsasiensis
2010/3

Acta Beregsasiensis

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

A Scholarly Annual
of Ferenc Rákóczi II. Transcarpathian Hungarian Institute

2010
IX. évfolyam, 3. kötet
Том IX, № 3
Volume IX, № 3

УДК 001.2

ББК 72

A-19

Az Acta Beregsasiensis a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos kiadványa. Jelen kötet a 2010-es év második felének magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait foglalja magába. Az intézmény tanárai, hallgatói, valamint külföldi tudósok munkáit publikáló kötet a történelem, a nyelvtudomány, az esztétika, a pedagógia, a biológia, a gazdaság és más tudományágak különböző területeit öleli fel.

www.kmf.uz.ua/hun114/index.php/kiadvanyaink/110-a-ii-rakoczi-ferenc-karpataljai-magyar-fiskola-tudomanyos-evkoenyve

SZERKESZTÉS: Kohut Attila, Penckófer János

KORREKTÚRA: G. Varcaba Ildikó

TÖRDELÉS: Garanyi Béla

BORÍTÓ: *K&P*

A KIADÁSÉRT FELEL: dr. Orosz Ildikó, dr. Soós Kálmán

A KÖTET TANULMÁNYAIBAN ELŐFORDULÓ ÁLLÍTÁSOKÉRT MINDEN ESETBEN A SZERZŐ FELEL.

A kiadvány megjelenését a

támogatta

ISBN: 978-966-2595-07-9

© A szerzők, 2010

Készült: PoliPrint Kft., Ungvár, Turgenyev u. 2. Felelős vezető: Kovács Dezső

A II. Rákóczi Ferenc
Kárpátjai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

Tartalom

Nyelvészet, esztétika

CSERNICKÓ ISTVÁN: A magyar nyelv hivatali/hivatalos használatának esélyei és lehetőségei Kárpátalján az ukrainai nyelvi helyzet és nyelvpolitika kontextusában	9
MIZSER LAJOS: Beregi és ugoicsai helynevek változásai a történelem során.....	25
GAZDAG VILMOS: A kárpátaljai magyar köznyelv szláv lexikai elemei Zelei Miklós <i>A kettézárt falu</i> c. dokumentumregényében	29
BÁRÁNY ERZSÉBET: A kárpátaljai ukrán (ruszin) nyelvjárások hungarizmusainak kutatástörténetéből.....	41
BRENZOVICS MARIANNA: Andrej Tarkovszkij és a keleti képfelfogás.....	51

Biológia, gazdaság, népesség

KOHUT ERZSÉBET–HÖHN MÁRIA: A <i>Syringa josikaea</i> élőhelyeinek cönológiai jellemzése Kárpátalján.....	55
KOMONYI ÉVA–MANDZÁK GÁBOR: A GMO hódítása.....	67
REMENYIK BULCSÚ–DÁVID LÓRÁNT: Ecotourism of the Lake Tisza.....	75
KOVÁLY KATALIN: A Kárpátaljára érkező külföldi beruházások.....	81
ДНІСТРЯНСЬКИЙ МИРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ: Регіональна диференціація демографічного розвитку України: чинники формування, параметри та тенденції.....	87
LIPCSEI IMRE–GABÓDA BÉLA–BAJOMI ÉVA: Kárpátaljai és Békés megyei 11–14 éves roma gyerekek életmódjának összehasonlító elemzése.....	91

Történelem, egyház

TESCHMAYER GÁBOR: A konzuli bíraskodás intézménye az Osztrák–Magyar Monarchia külügyi igazgatásában	109
MOLNÁR FERENC: Adalékok a verhovinai határvidék hadtörténetéhez (1849. március) ..	121
SZÉKELY GUSZTÁV: Ugoicsa vármegye kialakulása az új kutatások tükrében.....	131
KOSZTYÓ GYULA: A külpolitikai gondolkodást alakító sztálini propaganda a kárpátaljai magyar pártlapjában 1946–1953 között.....	143
BARÁTH VIKTÓRIA: A donbászi munkaszolgálat a vári és a benei túlélők emlékezetében	151

BOROS LÁSZLÓ: Az Országos Lehoczky-múzeum létrejötte és működésének kezdete (1907–1928)	161
PALLAGI LÁSZLÓ: A Beregsomi Református Egyház történelmi fejlődése a XX. század első felében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján	169
SZENDREY ANITA: A beregszászi római katolikus egyház elemi iskolájának élete Pásztor Ferenc ideérkezésétől az I. bécsi döntésig (1932–1938)	179

Recenzió

BAYERNÉ SIPOS MÓNKA–DARCSI KAROLINA: Recenzió Kupa László <i>Kisebbségi autonómia-törekvések Közép-Európában – a múltban és a jelenben</i> című tanulmánykötetről	189
---	-----

A GMO hódítása

Rezümé A GM-növények, -állatok, -mikroorganizmusok száma egyre nő, ami aggályokat vált ki a szakemberek és a lakosság körében. Egyre nehezebb ellenőrizni és felismerni azokat az esetleges kockázati hatásokat, amelyek összefüggésben lehetnek a génmódosított szervezetek terjedésével. A lakosság széles köre nem eléggé informált az új technológia segítségével előállított szervezetekről, illetve élelmiszeradalekokról. Nem ismerik azok tényleges hatását az emberi és állati szervezetekre, a környezetre és a mezőgazdaságra. A leggyakrabban vitatott kérdés az, hogy ártalmasak-e vagy sem a GM-szervezetek, illetve a GMO-t tartalmazó élelmiszerek. Annak ellenére, hogy még egyik kérdésre sem született megfelelő válasz – de leginkább azt bizonygatják, hogy semmiféle negatív hatásuk nincs –, a tudósok és a fogyasztók egy része mégis lát kockázatot a termékek terjesztésében és fogyasztásában. Amíg a GM-szervezetek természetével és felhasználásával kapcsolatos egységes szabályozó törvények és független ellenőrző szervezetek létrejönnek, elterjedésük miatt ellenőrzésük lehetetlenné válik. A génmódosított szervezetek olyan élő, a természetben eddig nem létező szervezetek, amelyek génanyaga mesterséges módszerekkel lett megváltoztatva. Célunk nem az volt, hogy agítaljunk a GM-szervezetek mellett, illetve ellen, csak közlünk néhány tény a teljesség igénye nélkül, amelyek ismeretesként és szervezetekkel kapcsolatban, és teszt segítségével felmérjük a vásárlók álláspontját a génmódosított alapanyagokat tartalmazó termékekkel szemben.

Резюме Кількість генетично модифікованих рослин, тварин, мікроорганізмів постійно зростає, що викликає стурбованість у спеціалістів і громадськості, оскільки йдеться про неконтрольовані і непрогнозовані ризики впливу генетично змінених організмів на навколишнє середовище, на генетичну структуру людини, її біологічну та генетичну безпеку. Широкий загал не поінформований про те, що таке GMO, про їх вплив на людей, тварин, довкілля, про доцільність їх використання у сільському господарстві, землеробстві, садівництві тощо. Адже їх використання унеможливить розвиток натурального органічного землеробства, тваринництва, які сьогодні є основною експортною складовою, джерелом продовольчого забезпечення в Україні. На сьогодні у світі існує дві протилежні точки зору щодо шкідливості чи нешкідливості GMO-продукції для здоров'я людини та навколишнього середовища. І незважаючи на те, що загалом наукова спільнота стверджує про недоведену шкоду GMO, споживачі схильні все ж таки вважати тенденцію поширення GMO достатньо загрозовою. Справа в тому, що GMO-продукцію потрібно обов'язково маркувати, запровадження маркування забезпечить реалізацію конституційних прав громадян на одержання ними необхідної інформації про продукцію, щодо наявності або відсутності в ній GMO, що сприятиме їх свідомому та компетентному вибору. Поки готуються відповідні постанови й проекти законодавчих актів, ринок наводнюють GM продукти. Генетично модифікований організм, живий змінений організм (GMO) – це будь-який організм, у якому генетичний матеріал був змінений за допомогою штучних прийомів переносу генів, які не відбуваються у природних умовах. Ми не ставили за мету агітувати «за» чи «проти» GM організмів, просто описали деякі факти, які відомі на сьогодні, а також з допомогою методу тестування спробували з'ясувати, як люди ставляться до цього питання

A genetikailag módosított élelmiszerek előállításának etikai kérdései

Napjaink egyik legújyszerűbb és legvitatottabb területe a genetikailag módosított mezőgazdasági nyersanyagok élelmiszeripari felhasználása. A kutatók közül sokan támogatják alkalmazásukat az élelmezésben és más területeken, a genetikai módosítás olyan pozitív hatásait hangsúlyozva, mint a bőségesebb és gazdaságosabb világelelmezés, a gyógyászati célú hatóanyagokat termelő növények létrehozása és a csökkent növényvédőszer-felhasználás miatti környezetkímélőbb mezőgazdasági gyakorlat. A fogyasztói szervezetek, a környezetvédők és a kutatók egy része viszont a környezeti kockázatokat, valamint a GMO-t tartalmazó élelmiszerekkel kapcsolatos élelmiszer-biztonsági megfontolásokat hangsúlyozva nem támogatja jelenlegi bevezetésüket.

A biotechnológiai kutatásokkal kapcsolatos erkölcsi aggályok már régóta ismertek. A genetikailag módosított szervezetek igen összetett hatást gyakorolnak az egész élelmiszerláncra, ezért számos etikai kérdést vetnek fel. (Dr. Bánáti Diána, Dr. Gelencsér Éva at al., 2007.)

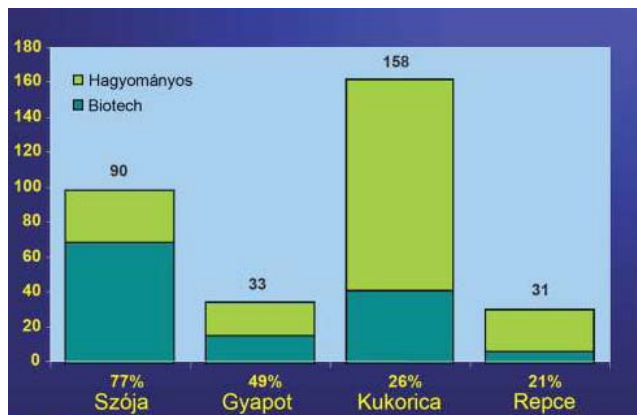
Talán az egyik legnagyobb ellenzótábor a génmódosított növények természetének és élelmiszerként vagy akár élelmiszer- és takarmány-adalékanyagként való

*II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Biológia Tanszék, tanár.

** A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola IV. évfolyamos biológia szakos hallgatója.

felhasználásának – a Greenpeace. A szervezet ellenzi a génmódosított növények természetbe juttatását, mert azok kiszorítják és kipusztulással fenyegetik a hagyományosan termesztett fajtákat, így környezetünk sokféleségét veszélyeztetik. Az ezekből a növényekből készülő élelmiszerek összetétele radikálisan megváltozik, ennek ellenére semmilyen kutatás nem történt, amely vizsgálta volna az emberi egészségre gyakorolt hatásokat. Céljuk, hogy se a boltok polcain, se a termőföldön ne jelenjenek meg a génmódosított termékek és vetőmagok, amíg nem bizonyítják, hogy azok nem jelentenek veszélyt sem a fogyasztóra, sem a környezetre. Ennek érdekében élelmiszergyártók százait keresték már meg és kérték, hogy garantálják: termékeikben nem használnak génmódosított összetevőket. A Greenpeace a világ több tucat országában küzd a multinacionális cégek agresszív érdekérvényesítése ellen. Ezek a vállalatok profitjuk maximalizálása érdekében az embereket világméretű kísérleti alanyként kezelik. (Greenpeace Magyar oldala, www.greenpeace.hu/kampany/gmo)

Aggodalomra adhat okot, hogy a GM-növények termesztése egyre nagyobb területeket von el a hagyományos élelmiszernövények termesztésére kijelölt jó minőségű mezőgazdasági területekből. Ezt a tényt igazolják azok a legutóbbi jelentések, amelyek a négy fő GM-növény termesztéséről számoltak be. A GM-szója a 90 millió hektáros globális szójatermő terület több mint háromnegyedét, a GM-gyapot a 33 millió hektáros globális gyapottermő terület majdnem felét, a GM-kukorica a 158 millió hektáros globális kukoricatermő terület több mint egynegyedét és a GM-olajrepce a 31 millió hektáros globális repcetermő terület több mint egyötödét foglalta el. Az arányokat az 1. ábra jól mutatja.

1. ábra. A legfontosabb GM-növények részesedése (%) a teljes vetésterületből (millió hektár) 2009

(Forrás: ISAAA jelentés, Clive James, 2009)

Ami további aggodalomra adhat okot, hogy géntechnológiai úton olyan növényeket állítottak elő, amelyek minden sejtje rovarirtó szert termel, vagy pedig ellenállóvá vált valamilyen – általában a vállalat által előállított – totális gyomirtó szerrel szemben. Amennyiben ezek a növények bejutnak a táplálékláncba, kiszabadulnak az ellenőrzés alól, komoly egészségügyi, ökológiai és gazdasági károkat okozhatnak. A GM-élőlények nem a környezetüktől elszigetelten léteznek: a természetes élőlénytársulásokba bejutva a bevitt idegen génnek köszönhetően versenyképesebbé válhatnak, kiszorítva más, őshonos fajokat és ennek következtében a termesztés idővel egynéhány „szuper GM-fajta”-ra fog korlátozódni. Ez azt is jelenti, hogy a géntechnológia csökkenti a változatosságot (biodiverzitást). Génjeiket átadhatják a természetben élő rokon fajoknak vagy termesztett

fajták, szelekciós előnyhöz vagy hátrányhoz juttatva azokat. A GM-növények nagyarányú termesztésekor a legnagyobb erőfeszítések ellenére sem lehet biztosítani a GM-fajták elkülönítését, sem pedig utólagos kivonását.

Az általában rövid távú állatetelési kísérletek elsősorban az azonnal jelentkező káros hatások kiszűrésére alkalmasak, a hosszabb távon észlelhető kockázatokról keveset mondanak. Az Egyesült Államokban már 1997 óta a feldolgozott ételek 60–70 százaléka GM-szóját és -kukoricát tartalmaz, de még nem történt kísérlet ezek egészségügyi hatásának konkrét feltárására. Többek között még nem vizsgálták, hogy az ételallergiák tapasztalható terjedése összefügg-e a GM-növények felhasználásával. (Magyar Természetvédők Szövetsége, www.mtvsh.hu; Andarcz Noémi, 2007)

Egyre keresettebbek a halmozottan módosított GM-növények: ilyen a világszerte termesztett összes GM-növény 21%-a, melyeket 11 országban, köztük 8 fejlődő országban termesztnek. 2009-ben a világon már 134 millió hektáron termesztettek GM-növényt. (Clive James 2009).

A GM-növények terjesztői azzal védekeznek, hogy jó célt szolgálnak, hisz a világ népességének élelmezési problémáját oldják meg ezzel.

Valóban olyan fontosak lennének a világ élelmezése szempontjából azok a génmódosított növényfajok, amelyeket ma a legnagyobb mennyiségben termesztnek? Ha megvizsgáljuk a tényeket, mi is rájöhettünk, hogy ez egyáltalán nincs így. Mindössze négy faj – szója, kukorica, gyapot, repce – adja a köztermesztésben lévő génmódosított növények termőterületének majdnem 100%-át. A szóját és kukoricát, amelyek túlsúlyban vannak, **főleg állati takarmányozásra és autók üzemanyag-ellátására használják a gazdag országokban.** Argentína, Brazília és Paraguay a szója túlnyomó részét takarmányként Európába és Japánba exportálja, miközben az Egyesült Államokban a termés több mint háromnegyedét állatokkal etetik fel, vagy autók számára etanolt készítenek belőle.

Ennek a technológiának a valódi haszonélvezője az a néhány mezőgazdasági és vetőmag-forgalmazó óriáscég, akik nyereségre tesznek szert a vetőmagok eladásából és a génmódosítást övező, be nem váltott ígéreteket tartalmazó felhajtásból.

Minden felhajtás ellenére egyetlen megnövelt terméshozamra, szárazságtűrésre, sőtűrésre, megnövelt tápanyagtartalomra génmódosított növény sincs köztermesztésben, a járványoknak ellenálló génmódosított fajták lényegében nem léteznek.

A piacon lévő génmódosított növények alapvetően kétféle tulajdonság valamelyikével rendelkeznek: gyomirtószer-tűrő képesség és „rovarrezisztencia”. Az ún. „rovarrezisztens” vagy Bt-gyapot és kukorica saját maga állítja elő egy talajlakó baktériumból, a *Bacillus thuringiensis*-ből származó rovarölő mérget, hogy ezáltal védekezzen egy bizonyos (de távolról sem minden) rovarkártevő ellen. A gyomirtószer-tűrő növényeket úgy módosították, hogy ellenálljanak a gyomirtó vegyszerek közvetlen alkalmazásának, amelyekkel így kényelmesebben elpusztíthatják a gyomnövényeket. A gyomirtószer-tűrő fajták adták 2007-ben a köztermesztésben lévő génmódosított növények 82%-át. (www.lmv.hu; Greenpeace nemzetközi oldala, www.greenpeace.org/international/campaigns/genetic-engineering/feeding-the-world-facts-vers).

Nagyon nehéz állást foglalni a GM-szervezetekkel szemben, ugyanis akár a világhálón, akár a nyomtatott sajtóban e szervezetekkel kapcsolatban vagy biotechnológiai laboratóriumok elfoglalt kutatóinak véleményével, vagy környezetvédő aktivisták rémhíreivel, vagy befolyásos emberek érdekeivel találkozunk.

Ukrajna állásfoglalása a GM-növényekkel szemben

Hivatalosan Ukrajna nem támogatja a GM-növények forgalmazását és nem terjeszt az ország területén ilyeneket. Ettől függetlenül folytak GMO-kutatások. Elsősorban a burgonyáról, cukorrépáról és kukoricáról vannak információk. Nem tudhatjuk, milyen szintekre jutottak el kutatóink, és mi lett a kifejlesztett növények sorsa, mivel Ukrajna mostanában hivatalosan GMO-ellenes.

A *Держспожживстандарт України (Állami fogyasztói szabvány)* hivatalos internetes oldalán (www.dssu.gov.ua) a 2009-es felmérésben megállapították, hogy 154 élelmiszer-ipari termék közül 101 géntechnológiával módosított alapanyagot tartalmazott. Túlnyomórészt a következő élelmiszerekből mutatták ki, hogy tartalmaz génmódosított anyagot: tésztaárúk, kolbászok, adalékanyagok, az élelmiszer-keverékek és egyéb termékek. A felmérés azt is kimutatta, hogy a lisztben és a tejporban is található génmódosított szója.

Az Ukrán Mérés- és Szabványügyi Hivatal molekuláris genetikai laboratóriumának vezetője szerint az Ukrajnában forgalmazott élelmiszerek mintegy 30 százalékában található génmódosított összetevők. Leggyakrabban, az esetek mintegy 80 százalékában génmódosított szóját kevernek az élelmiszertermékekbe, de előfordul génmódosított paradicsom, kukorica, rizs és cékla is. Ezeket a termékeket kolbászfélék, konzervek, pékáruk, csokoládé és cukrászati készítmények előállításánál használják adalékanyagokként. (<http://www.dietetikamindenkinek.hu/erdekess2.php#ixzz15KuNsSN8>).

Az Ukrán Miniszteri Kabinet 2009. május 13-án hagyta jóvá azon rendeletét (törvényét), mely a géntechnológiával módosított szervezeteket tartalmazó, vagy a belőlük készült termékek használatára, forgalomba hozatalára és azok címkézésére vonatkozik. Ennek értelmében a mezőgazdasági vagy gyártott termékeket, amelyek géntechnológiával módosított szervezeteket tartalmaznak, és ezek mértéke több mint 0,9%, a gyártónak (szállítónak) az élelmiszerre vonatkozó információkkal együtt ezt a címkén fel kell tüntetnie.

A géntechnológiával módosított termékeken, amelyek 0,1%-tól kevesebb génmódosított alapanyagot tartalmaznak, a gyártó önkéntesen feltüntetheti a „GMO-nélkül” („Без ГМО”) címkét.

Azokat az élelmiszeripari termékeket, amelyek genetikailag módosított szervezeteket tartalmaznak, és ezek több mint 0,9%-ban vannak jelen, de ezt helytelenül tüntetik fel a címkén, vissza kell vonni a forgalomból. Ez a határozat 2009. július 1-től lépett hatályba.

Jóllehet 2009. július 1-jétől kötelező feltüntetni az élelmiszereken, hogy tartalmaznak-e GMO-t, ezt a rendszert lassan ültették át a gyakorlatba az élelmiszergyártó cégek.

Ugyanis – ismerve a GMO-tól való természetes viszolygást – amennyiben az ember tudja, hogy természetidegen anyag van az élelmiszerben, akkor a megjelölt termékeket nem veszi meg, legyen az összetevő aránya akár 0,01 százalék!

Tehát: rossz üzleti fogás, ellenreklám az ilyen megjelölés. Érthető, hogy a gyártókban nincs meg mindig a hajlandóság a megjelölésre, arról nem is beszélve, hogy a GM-takarmánnyal etetett állatoktól származó húson, tejen, tojáson nem találhatunk ilyen jelzést.

A biotechnológiai élelmiszertermékek elterjedésével nő az igény az új szabályozási rendszer kialakítására. Jól ismertek a genetikailag módosított növények, állatok, élelmiszer-baktériumok használatakor felvetődő kérdések, és a biotechnológiai eljárások további fejlődése is új szabályozási megközelítést követel Ukrajnában is.

Vásárlói vélemények a GM-növények és GMO-t tartalmazó élelmiszerekről egy felmérés tükrében

A felmérés során 40 járókelőt kérdeztünk meg Beregszász központjában (2010. április 21-én és április 28-án). A válaszadókat véletlenszerűen választottuk ki. A válaszolni hajlandók között több volt a nő (77%), ami nem baj, mert az élelmiszerek minőségéről a családotokban legnagyobb mértékben a nők döntenek.

A kutatás kérdőív segítségével történt, mely a GM-növényekkel és a GMO-t tartalmazó élelmiszerekkel kapcsolatos kérdéseket tartalmazott:

Milyen szempontok szerint vásárol élelmiszert?

Tudja-e, mi a jelentése a „GMO”-nak?

Mit gondol, hogy nálunk kapható-e GMO-t tartalmazó élelmiszert?

Szeretne többet megtudni a GMO-t tartalmazó élelmiszerekről?

Mit gondol, ön eszik GMO-t tartalmazó élelmiszert, és ha igen, akkor milyen gyakran?

Vannak-e a GMO-t tartalmazó élelmiszereknek pozitív tulajdonságai?

Van okunk félni ezektől az élelmiszerektől?

A GMO-t tartalmazó élelmiszereknek lehetnek káros hatásai az emberi szervezetre?

Ön szerint fel van tüntetve az élelmiszereken, hogy GMO-t tartalmaznak?

Ön, ha tudná, hogy az az élelmiszer, amit vásárol, tartalmaz GM-alapanyagot, akkor is megvenné azt?

Ön elítéli a génmódosítást?

Mit gondol, mely országok a piacvezetők a génmódosított növények termesztésében?

Mit gondol, Ukrajna hogyan viszonyul a GMO-t tartalmazó élelmiszerekhez?

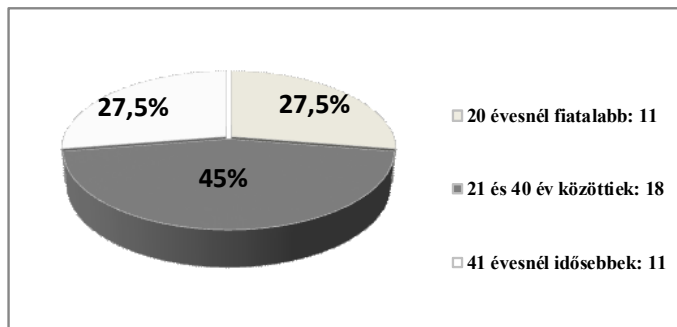
Mit gondol, hogy mely növények a listavezetők a GM-növények közül?

Ön vásárolna olcsóbb vagy jobb minőségű élelmiszert, melyet biotechnológiai módszerrel állítottak elő?

Ön természetesen GM-növényt?

Ön támogatja vagy ellenzi az állatok GM-takarmánnyal való etetését?

Az életkor szerinti megkülönböztetést is fontosnak tartottuk, hogy különböző ízléssel és szemlélettel rendelkezők legyenek a válaszadók között. A megkérdezettek 45%-a 20–40 év közötti volt, egyenlő arányban (27,5–27,5%) voltak 20 évesnél fiatalabbak és 41 évesnél idősebbek. (2. ábra)

2. ábra. A megkérdezettek életkor szerinti eloszlása

A megkérdezettek 60-40%-os arányban a Beregszászi járásban, illetve Beregszászon élnek.

A GMO-t tartalmazó élelmiszerekről alkotott véleményt nagyban befolyásolja, hogy milyen szempontok játszanak szerepet az emberek élelmiszer-vásárlási szokásaiban. A felmérésből kiderül, hogy a válaszadóknak majdnem a fele (47%) a minőséget említi fő vásárlási szempontként, a megbízhatóságot mindössze 3%-a.

A megkérdezettek 42%-a hallott már valamilyen formában a GMO-t tartalmazó élelmiszerekről.

A válaszadók 63%-a úgy tudja, hogy nálunk kapható GMO-t tartalmazó élelmiszer, és közülük körülbelül a fele figyelte fel arra, hogy ez az élelmiszer címkéjén fel van tüntetve.

A megkérdezettek többsége nyitott és érdeklődő volt a témával kapcsolatban, sokan tettek fel kérdéseket az őket érintő vagy foglalkoztató témában. A válaszadók 77%-a úgy gondolta, hogy eszik GMO-t tartalmazó élelmiszert, még akkor is, ha az van ráírva az élelmiszere, hogy nem tartalmaz GMO-t. 13% nem törődik ezzel, 11% pedig nem tudja, hogy eszik-e vagy sem ilyen jellegű élelmiszert.

Az élelmiszerek nyersanyagainak tulajdonságaira vonatkozó kérdésekre legtöbbször a kártevők elleni ellenállást és az időjárás viszontagságaival szembeni tűrőképességet említették.

A megkérdezettek 65%-a vonakodik a GMO-t tartalmazó élelmiszerektől, mondván, hogy a génmódosított élelmiszereknek lehetnek káros hatásai az emberi szervezetre, de többnyire nem tudtak példát felhozni arra, hogy mégis milyen megbetegedéseket válthatnak ki.

A válaszolóknak majdnem a fele tudja úgy, hogy az élelmiszereken fel van tüntetve a GMO-tartalom, a másik fele pedig azt mondta, hogy semmiféle jelzés ezzel kapcsolatban nincs a termékeken.

A felmérés azt mutatta, hogy a válaszadók 67%-a nem vásárolna GMO-t tartalmazó élelmiszert, és 72%-a teljesen elítéli a „génmanipulációt”.

A válaszadók fele tudta, hogy az USA a GM-növényeket termesztő országok közül a piacvezető, de hibásan nevezték meg Németországot (2008-ban kivált a GM-növényeket termesztő országok közül), Dániát (kimondottan GMO-ellenes) és Franciaországot (csak felhasználó).

Ukrajnát tekintve talán az egész közigazgatási rendszer minősítésére irányult a túlnyomó 60%-os válaszarány, miszerint Ukrajna csupán szemet huny a GMO-t tartalmazó élelmiszerek szabályozása felett, 20% úgy tudja, hogy Ukrajna részt vesz ezeknek a növényeknek a termesztésében, 12% szerint pedig csak támogatja termesztésüket.

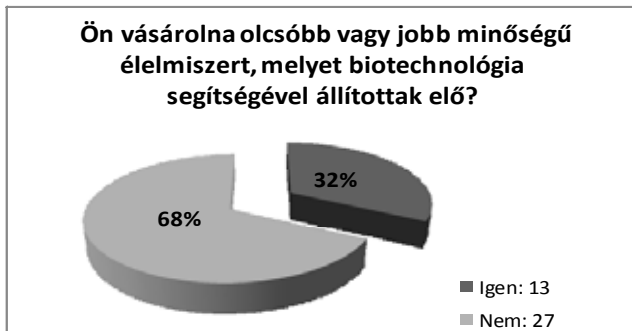
A megkérdezettek 28-28%-a szerint listavezető a paradicsom, illetve a kukorica, a szóját 23%-uk tenné első helyre, és 13% volt az, akik szerint a listavezető GM-növény az uborka. (3. ábra)

3. ábra

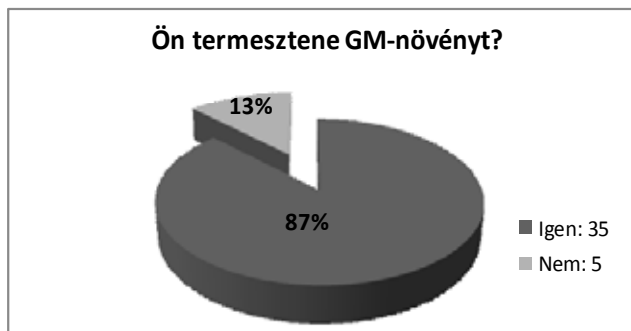
Annál a kérdésnél, hogy vásárolnának-e olcsóbb vagy jobb minőségű élelmiszert, ha tudnák, hogy azt biotechnológia segítségével állították elő, a válaszadók sok esetben visszakérdeztek, és összezavarodtak, mivel az olyan élelmiszerekre, amelyeket biotechnológia segítségével állítanak elő, többségük a permetszer- és műtrágyamentes, teljesen

természetes alapanyagból készült bioélelmiszerekre asszociáltak. Csak magyarázat után értették meg, hogy milyen technológiáról van szó. Ezután 27 (68%) nemleges válasz született. (4. ábra)

4. ábra

A válaszadók csak 13%-a természetesen GM-növényt. (5. ábra)

5. ábra

A többség nemcsak emberi fogyasztásra, hanem állati takarmányozásra is ellenzi a GM-növények felhasználását. 93%-ban utasították el az állatok GM-takarmánnyal való etetését. (6. ábra)

6. ábra

A válaszokból kiderül, hogy a vásárlók többsége fél és bizalmatlan az „új” technológiával szemben.

Azok a vállalatok, melyek biotechnológiai élelmiszertermékeket állítanak elő, különösképpen nem hagyhatják figyelmen kívül azt, hogy melyek a fontosabb jellemzői és alapvetően milyen tényezők határozzák meg a fogyasztók magatartását, szokásait. A szakemberek megegyeznek abban, hogy a GMO-t tartalmazó élelmiszerek jövőjét a fogyasztói társadalom általános vélekedése fogja eldönteni: elfogadjuk, megvásároljuk ezeket az élelmiszereket vagy sem.

Ahhoz, hogy helyesen döntsünk, meghamisíthatatlan adatokra, információkra, fogyasztót védő törvényekre, az élelmiszerek minőségének szabályozásra van szükség.

Nem tehetünk mást, mint összegyűjteni a tőlünk telhető legtöbb információt a génmódosított szervezetekkel és felhasználásukkal kapcsolatban, és kellőképpen analizálni azokat, a megszerzett információk és tudás birtokában pedig megfelelő döntéseket hozni.

IRODALOM

- Andacs Noémi (2007). *12 érv a GMO mellett és ellen*. <http://geographic.hu/index.php?act=napi&id=8848>.
- Baricz Anikó (1997). *Biotechnológiai eljárások alkalmazásának vizsgálata agrár és élelmiszeripari vállalatokban*. Gödöllő, 186 o.
- Bánáti Diána–Gelencsér Éva (2007). *Genetikailag módosított növények az élelmiszerláncban*. Élelmiszer-biztonsági Kötetek IV., Budapest, 191 o.
- Clive James: *A „Kereskedelmi forgalomban lévő biotech/GM növények globális helyzete: 2009” c. rövid kivonat legfontosabb megállapításai*. ISAAA angol nyelvű hivatalos honlapja, Interneten: www.isaaa.org/inbrief/default.asp
- Dudits Dénes–Kiss József–Kádár Ferenc–Pájtli József–Pálincás Zoltán–Popp József–Potori Norbert–Roszik Péter–Szekeres Dóra–Szénási Ágnes–Vértes Csabáné (2009). *Zöld géntechnológia és agrárinnováció*. Gazdafórum az Akadémián, Szeged, 200 o.
- Dudits Dénes–Heszky László (2003). *Növényi biotechnológia és géntechnológia*. *Agroinform Kiadó, Budapest, 312 o.*
- Greenpeace nemzetközi oldala, *Feeding the world - facts versus fiction 2010*. www.greenpeace.org/international/campaigns/genetic-engineering/feeding-the-world-facts-vers
- Greenpeace Magyar oldala: *GMO. 2010*, www.greenpeace.hu/kampany/gmo
- Heszky László: *Biotechnológia és növénytermesztés a XXI. században*. Agroforum 2010. január, 88–91. o.
- Magyar természetvédők szövetsége: *Kinek hoznak hasznot a génmódosított növények?* 2009. Interneten: http://www.mtvsh.hu/dynamic/kinek_hoznak_hasznot_2009.pdf
- MTI: *A GM növények vetésterülete világszerte növekszik – Európa lemaradt*. 2010. Interneten: <http://www.agrarhirek.hu/elelmiszer-biztonsag/6127.html>
- Pusztai Árpád–Bardócz Zsuzsa (2004). *A genetikailag módosított élelmiszerek biztonsága*. KÖLCSEY FÜZETEK VII. Kölcsey Intézet Budapest, 184 o.
- М.М. Пархоменко. Господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції в Україні// Економіка та право-2009-№2-с.19-24

A-19 Acta Beregsasiensis. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. – Ужгород: ПоліПрінт, 2010 – 196 с.
(угорською, українською, німецькою та англійською мовами)
ISBN 978-966-2595-07-9

«Acta Beregsasiensis» є науковим виданням Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. Даний том вміщує дослідження угорською, українською, англійською та німецькою мовами за друге півріччя 2010 року. До випуску ввійшли публікації викладачів та студентів інституту, а також закордонних науковців у сфері мовознавства, літератури, історії, педагогіки, біології, економіки та інших наук.

УДК 001.2
ББК 72

Наукове видання

ACTA BEREKSASIENSIS

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

(угорською, українською, німецькою та англійською мовами)

2010/3
Том IX, № 3

РЕДАКЦІЯ: *Когут А., Пенцкофер І.*
КОРЕКТУРА: *Г. Варцаба І.*
ВЕРСТКА: *Гороній А.*
ОБКЛАДИНКА: *К&P*
Відповідальні за випуск: *Орос І., Шовш К.*

Здано до складання 08.11.2010. Підписано до друку 26.11.2010.
Папір офсетний. Формат 70x100/16.
Умовн. друк. арк. 15,8. Тираж 250. Зам. 434.

СП "ПоліПрінт", м. Ужгород, вул. Тургенева, 2.